

УДК 636.2082

Спека С.С., Шаловило С. Г., Бойко А. О. ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім. С. З. Гжицького.*

СТАН ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА ТА ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ КРУПНОГО ТИПУ В ПОЛІСЬКІЙ М'ЯСНІЙ ПОРОДІ

У статті висвітлений аналіз галузі м'ясного скотарства в Україні за суб'єктами племінної справи, які займаються м'ясною худобою, та обґрунтована доцільність створення крупно-екстер'єрного типу в поліській м'ясній породі, що дозволить створити новий тип та відповідну генеалогічну структуру (лінії, родини).

Ключові слова: галузь, м'ясне скотарство, поліська м'ясна порода, крупноекстер'єрний тип.

Вступ. Проблема виробництва м'яса в Україні є ключовою у комплексі завдань агропромислового сектора. Забезпечення населення м'ясом є одним із найактуальніших завдань сільськогосподарського виробника. Особливе місце у м'ясному балансі харчування людини повинна займати яловичина, яка відрізняється високою поживністю та вмістом незамінних амінокислот [1].

Нині більшу частину (понад 85 %) яловичини одержують за рахунок тварин молочних і комбінованих порід. Проте за останні три десятиліття чисельність комбінованих порід (особливо сментальської), які давали високоякісні та доброякісні туші, різко зменшилась, а новостворені молочні породи (українська чорно-ряба та українська червоно-ряба молочні) мають значно нижчу м'ясну продуктивність. Більше того, з кожним роком помітно скорочується чисельність поголів'я великої рогатої худоби в приватному секторі, особливо корів, що помітно впливає на валове виробництво яловичини.

У зв'язку із вище зазначеним постало питання розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства, як надійного постачальника високоякісного та екологічно чистого м'яса яловичини і м'ясопродуктів. Більшій актуальності ця галузь набуває ще тому, що м'ясне скотарство має ряд переваг над молочним: у 5-10 разів скорочується трудомісткість виробничих процесів, у 5 разів – енергоємність; м'ясна худоба споживає велику кількість відходів зернового та харчового виробництва; ефективно використовує грубі й соковиті корми; віддалені природні пасовища протягом 6,5-7 місяців; зменшується потреба в капітальних спорудах, що суттєво впливає на рівень рентабельності галузі [2, 3].

Результати досліджень. На сьогоднішній день галузь м'ясного скотарства в Україні представлена дванадцятьма основними м'ясними породами вітчизняної та зарубіжної селекції. Наявність суб'єктів племінної справи у

м'ясному скотарстві України та кількості корів у них станом на 1 січня 2011 року наведені в таблиці 1 [4].

Дані таблиці вказують, що в Україні є шість основних порід вітчизняної селекції, яких найбільше знаходиться у суб'єктах племінної справи. Вагому частину займає волинська м'ясна порода, яка в Україні нараховує 5646 корів у племінних господарствах, яких по даній породі є 37. Друге місце із вітчизняних порід належить поліській м'ясній породі, яку розводять у 27 племінних господарствах із загальною кількістю корів 3394 голови. Розглядаючи породи зарубіжної селекції, що розводять в Україні, то беззаперечно перевага належить тваринам абердин-ангуської породи, яка знаходиться у 63 племінних господарства із загальною кількістю корів 7956 голів. Щодо абердин-ангуської породи то на сьогоднішній день це є найчисельніша м'ясна порода, яку розводять в Україні.

Таблиця 1

Наявність суб'єктів племінної справи з розведення м'ясної худоби в Україні та кількості корів у них станом на 1.01.2011р

№ п/п	Назва породи	Статус суб'єкта племінної справи			Наявність племінних корів, голів		
		всього	у т.ч.		всього	у т.ч.	
			ПЗ	ПР		ПЗ	ПР
1	Волинська м'ясна	37	17	20	5646	4114	1532
2	Поліська м'ясна	27	13	14	3394	2542	852
3	Південна м'ясна	10	5	5	1425	1128	297
4	Симентальська м'ясна, що створюється	24	7	17	2892	1342	1550
5	Українська м'ясна	8	4	4	1125	927	198
6	Сіра українська	4	1	3	404	265	139
	Разом за породам вітчизняної селекції	110	47	63	14886	10318	4568
7	Абердин-ангуська	63	25	38	7956	4924	3032
8	Лімузин	5	1	4	302	23	279
9	Шароле	5	2	3	344	208	136
10	Світла аквітанська	2		2	195		195
11	П'ємонтез	1		1	9		9
12	Герфорд	1		1	31		31
	Разом за породам зарубіжної селекції	77	28	49	8837	5155	3682
	Всього	187	75	112	23723	15473	8250

Характеризуючи галузь м'ясного скотарства загалом слід відзначити, що розведенням м'ясної худоби на сьогоднішній день займаються 187 племінних господарств в яких нараховується 23723 голови племінних корів. Щоб галузь м'ясного скотарства інтенсивно розвивалася, необхідно мати вітчизняні породи і типи м'ясної худоби, добре пристосовані до природно-кліматичних зон розведення. Однією з порід, що здобуває визнання в західному регіоні України, є поліська м'ясна порода, виведена в зоні Житомирського Полісся, що відноситься до середнього (проміжного) типу за живою масою та інтенсивністю росту. Господарства Львівської та інших областей малого Полісся мають порівняно міцну кормову базу, спроможну задовольнити потреби тварин у кормах власного

виробництва, для отримання високих середньодобових приростів живої маси. У зв'язку з цим, виникла необхідність створення крупного типу в поліській м'ясній породі, тварини якого мали б відзначатися підвищеною енергією росту, високими забійними та м'ясними якостями; були розтягнутими, широкотілими, добре обмускуленими, у 15-місячному віці бугайці досягали би живої маси 500 кг і більше, у 18 міс. – 600 кг та мали забійний вихід – 65 – 65,5 %, вихід туші 63 %.

Створення крупно-екстер'єрного типу планується у два етапи:

Перший етап (2010-2015) – отримання споріднених груп тварин бажаного типу з генотипами 11/16Ш 1/8А 3/16С, 11/16Ш 1/8А 1/8С 1/16К та наближених до них, які отримані ввідним схрещуванням, прилиття „крові” коровам поліської м'ясної породи з кровністю 3/8Ш 1/4А 3/8С, 3/8Ш 1/4А 1/4С 1/8К з лінії Ірса 559, Омара 814 і Каскадера 530 через чистопородних бугаїв-плідників шаролезької породи. При цьому стоїть завдання від поліської м'ясної породи зберегти: легкість отелень, особливо у первісток; порівняно високу молочність корів (1400-1600 кг); помірну скороспілість (парувальний вік телиць – 17-18 міс.); високу відтворну здатність; добру пристосованість до природно-кліматичних та кормових умов зони Полісся; стійкість молодняку до шлунково-кишкових та легневих захворювань; світло-полову масть; комолість.

Від шаролезької породи взяти: міцність конституції; високу інтенсивність росту, яка зумовить збільшення живої маси тварин у всі вікові періоди; добру омускуленість, особливо задньої третини тулуба, що помітно підвищить масу туші.

Другий етап (2015-2020) – шляхом жорсткого добору та цілеспрямованого підбору, закріпити основні селекційні ознаки у тварин бажаного типу і створити масив худоби для розведення „в собі”. Одночасно спрямувати селекційно-племінний процес на створення генеалогічної структури новоствореного типу (лінії, родини) та мережу племінних господарств (племрепродукторів і племзаводів) з його розведення.

При цьому добір ремонтних телиць за живою масою, інтенсивністю росту, будовою тіла слід вести, починаючи з 7-місячного віку (оптимальний вік зняття телят з підсосу для зони Полісся і західних областей України), створивши їм оптимальні умови годівлі та утримання при вирощуванні в наступні вікові періоди, які б дали можливість отримати 700-750 г середньодобового приросту. Тоді телички у 16 - 18-місячному віці (вік осіменіння) досягнуть живої маси 420-440 кг. Це забезпечить живу масу корів-первісток 500-550 кг, після другого отелення 550-600 і третього 600-650 кг.

Належна увага буде приділена вирощуванню та оцінці племінних бугайців. При цьому ремонтні бугайці вирощуватимуться за оптимального рівня годівлі (раціони будуть розраховані на отримання 1100-1200 г середньодобового приросту) а у 18-місячному віці досягатимуть живої маси 540-560 кг, та у повновіковому віці – 1050-1200 кг.

Відповідно до цих вимог розроблені цільові стандарти для тварин створюваного крупно-екстер'єрного типу в поліській м'ясній породі (таб. 2).

Одночасно створюватимуться сучасні маловитратні, енергоощадні та екологічнобезпечні технології ведення галузі м'ясного скотарства із замкнутим циклом, які ґрунтуватимуться на „холодному” методі вирощування молодняку та максимальному використанні природних пасовищ у наступні вікові періоди їх росту і розвитку. В основу технології буде покладено безприв'язне утримання тварин усіх статевих-вікових та фізіологічних груп у зимово-стійловий період на вигульно-кормових майданчиках за наявності навісів або приміщень легкого типу на глибокій підстилці, а влітку – на пасовищах.

Основними технологічними елементами ведення галузі м'ясного скотарства на Поліссі та в цілому у західних областях України будуть: обов'язкові зимово-весняні турові отелення (лютий – березень); парування маточного поголів'я (травень – червень); у літній період все маточне поголів'я перебуватиме на пасовищах (травень – листопад); інтенсивне вирощування ремонтних телиць, яке забезпечить їх живу масу в 16-18 місячному віці 395-410 кг і отримання першого отелення первісток у 25 місяців. Виробництво яловичини в м'ясному скотарстві передбачає цикл тривалістю два літніх та один зимовий періоди; створення міцної кормової бази (річна потреба для середнього типу поліської м'ясної породи не менше 60–65 ц корм. од., а крупного до 75 ц корм. од.).

На корову з приплодом середнього типу використовують: концкормів – 1,5-1,7 т; сіна – 1,5-2; соломи – 1; силосу та сінажу – 8-10; буряка кормового – 1,0-1,2; зеленої маси – 8-10 тонн. Потреба на одну корову з приплодом крупно-екстер'єрного типу в поліській м'ясній породі: –концкормів 1,7-2 т; сіна 1,7-2; соломи – 1,0-1,3; силосу та сінажу – 10-12; буряка кормового – 1,2-1,5; зеленої маси – 12-15 тонн.

Таблиця 2

Цільові стандарти тварин створюваного крупно-екстер'єрного типу в поліській м'ясній породі

Показники живої маси, кг		Показники росту, розвитку та м'ясної продуктивності	
Повновікові бугаї-плідники	1050-1200	Інтенсивність росту в підсосний період	1100-1300 г
Корови-первістки	500-550		
Корови другого отелення	550-600	Інтенсивність росту на дорощуванні та відгодівлі	1050-1200 г
Корови третього отелення і старші	600-650		
Телята при народженні	30-35	Маса туші, не менше	350 кг
Бугайці віком, міс.:	-	Вихід жиру	3 %
6	210-230		
12	370-390		
15	460-480		
18	540-560	Вміст кісток в туші	15-16 %
Телички віком, міс.:	-	Якість м'яса	4,5 бала
8	200-220	Легкість отелень	4,5 бала
12	320-340	Відтворна здатність	85-90 %
15	370-400	Витрати кормів на 1 кг приросту	6-8 корм.од.
18	420-440		

На сьогоднішній час, розпочата селекційно-племінна робота зі створення генеалогічної структури крупно-екстер'єрного типу поліської м'ясної породи: виділені майбутні родоначальники ліній (Перчик 9166, Іран 9100, Юрик 9162) які проходять випробування за якістю нащадків.

Висновки. Для поліпшення стад поліської м'ясної породи в напрямку підвищення інтенсивності росту та живої маси тварин у всі вікові періоди, а також покращення екстер'єру, конституції, технологічності і невибагливості до умов годівлі та утримання, продовжити розпочату роботу над створенням крупно-екстер'єрного типу тварин.

Література

1. Спека С.С. Поліська м'ясна порода великої рогатої худоби: моногр./ Спека С.С.-К.: 1999.- 272 с.
2. Буркат В. П. Історичні аспекти розвитку теорії селекції у скотарстві України: Монографія / В.П. Буркат, І.С. Бородай. – К: Аграрна наука, 2006. – 584 с.
3. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки/ Укр. акад. аграр. Наук, Ін-т розведення і генетики тварин; за ред. М. В. Зубця, І. В. Гузєва. – К.: Аграрна наука, 2005. – 176 с.
4. http://new.minagro.gov.ua/ua/animal_husbandry/713-nacionalne-od-yednannya-po-pleminnij-spravi-u-tvarinnictvi-ukrplemob-yednannya

Summary

In this article was shown the analysis of branch in meat cattle in Ukraine after of breeding business engaged in meat cattle . Also was provided the expediency of large type creation in Polessie meat breed that will allow to create new type and new genealogical structure (lines, families) in breed.

Рецензент - д.с.-г.н., проф. Параняк Р.П.